© www.kjnt.ro/szovegtar

A kalotaszegi cigánymuzsikusokkal a kolozsvári táncházban, a néptáncos, később népzenész mivoltomon keresztül ismerkedtem meg. Először a mérai Berki Ferenc „Árussal", akivel – mindössze hatévesként – 1981. április 5-én együtt táncolhattam az első kolozsvári Táncháztalálkozón. Később, az 1980-as évek második felében az édesanyám, Tolna Éva tanárnő és Csilla néném által vezetett kolozsvári Brassai Líceum Folklórköréhez (a jelenlegi Bogáncs Néptáncegyüttes elődjéhez) gyakran elhívtuk mind az előbb említett Árus Feri bácsit, mind az akkor már Kisbácsban élő Fodor „Netti" Sándort, azaz Netti Sanyi bácsit, hogy muzsikáljanak fellépéseinken. Őket pedig el-elkísérték olyan ifjabb zenészek, mint ifj. Fodor Sándor „Netti" (Sanyika) vagy ifj. Tóni Rudolf (Rudika). (Ezt az úzust később, az 1990-es évektől, már mint együttesvezető, vagy táncház- és rendezvényszervező magam is követtem: amikor csak lehetett, hívtam Berki Ferenc Árust és Fodor Netti Sándort Kolozsvárra muzsikálni – Feri bácsi még „táncpróbát" is tartott nekünk.) Ugyanezekben az években Árus Feri bácsin keresztül megismerhettem testvérét, Berki „Árus" Bélát és unokatestvérét, id. Tóni Rudit. Amikor 1988-ban elkezdtem hangszeres népzenét játszani, azaz brácsázni, az első akkordok, fogások után tulajdonképpeni „tanítómestereim" a már említett idős Tóni Rudi és Sztojka János voltak. 1990-ben változott a világ, a táncházak, tánctáborok, a különböző fesztiválok és rendezvények során találkozhattam Czilika Gyuszival, nagybátyjával, Boros Gyuluval, testvérbátyjával, Czilika Bélával, meg később Berki Viktorral és Urszuly Kálmánnal, hogy csak azokat említsem, akikkel szintén együtt muzsikálhattam. Immár néprajzos hallgatóként, 1993-ban és 1994-ben gyűjtöttem a bánffyhunyadi Varga Márton „Csipástól" és bandájától (egy magyarlónai juhmérésen és egy magyarvalkói gyűjtésen), illetve a szászfenesi Muza József „Toskától". Az ezredforduló után pedig természetszerűleg a fiatalabbak következtek, mint ifj. Berki Béla „Árus", Varga István „Kiscsipás" vagy a legifjabb Tóni Rudika...

Szóval úgy nőttem fel, hogy számomra természetes volt: ismerek kalotaszegi cigánymuzsikusokat, tudom hol laknak, hogyan muzsikálnak, s ők is ismernek engem. Sokáig nem is gondoltam arra, hogy írjak róluk, elmélkedjek életükről, zenész hivatásukról, számomra egyszerűen kalotaszegi muzsikusok voltak, jó vagy kevésbé jó ismerősök, akiknek zenéjére

táncoltam, akiknek zenéjét tánctanításra vagy koreografálásra felhasználtam, és akiktől zenélni tanultam. És akikkel persze el-elbeszélgettem táncról, zenéről, de a mindennapi életről is, így fokozatosan megismerhettem szűkebb-tágabb világukat, zenész társadalmukat.

Tudományos igénnyel először a kolozsvári Néprajz Tanszék tanárainak, Keszeg Vilmosnak és Pozsony Ferencnek a javaslatára írtam róluk 1997-ben. Magam is meglepődtem, hogy mennyi minden gyűlt össze bennem, s hogy ezek leírása milyen szakmai sikert jelentett: a *Generáció- és stílusváltás a kalotaszegi cigányzenész családoknál* dolgozatommal első díjat nyertem az az évi Tudományos Diákköri Konferencián, s ez volt az első publikált tanulmányom is. (Mondhatni, ezzel az írásommal kezdődött az a hosszú, több mint egy évtizedes kutatómunka, amelynek eredménye a jelen kötet.) Az első tanulmányt követte a második (*Táncoló muzsikusok*), majd a kettő összeszerkesztéséből egy 1999-ben megvédett magiszteri dolgozat. Ezért, amikor felvételt nyertem a budapesti Eötvös Lóránd Tudományegyetem Néprajzi Doktori Iskolájának a Paládi-Kovács Attila tanár úr által vezetett Európai Etnológia programjára, már nem volt kérdés a doktori téma megválasztása.

Ez a kötet tehát egy 2003–2007 között megírt s 2008-ban megvédett doktori disszertáció javított és könyvvé szerkesztett változata, amelynek egyes fejezetei, fejezetrészei az elmúlt években különböző folyóiratokban, tanulmánykötetekben már megjelentek. Azt, hogy munkám végül a jelen formában kerül közlésre, sok, hozzám közelálló személy közreműködésének köszönhető.

Elsősorban köszönöm Sárkány Mihály témavezető tanáromnak a folyamatos konzultáció lehetőségét, ami magába foglalta mind a dolgozat irányítását, mind a disszertáció, majd a jelen kötet szöveggondozását is. Szakmai fejlődésem szempontjából meghatározónak tartom, hogy Sárkány Mihály tanítványa lehettem.

Ugyanakkor köszönöm a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézet Néptánc Osztályának – név szerint Felföldi Lászlónak, Fügedi Jánosnak, Karácsony Zoltánnak és Pálfy Gyulának – a kutatásomhoz nyújtott önzetlen segítséget. Köszönöm a kolozsvári Boros Lóránd, a gyalui Török-Csingó Adorján és a mérai Varga Zsolt barátaimnak az anyaggyűjtés folyamataiban nyújtott segítséget, a türei Lengyel Lászlónak pedig az utólagos pontosításokat. Köszönöm nővéremnek, Könczei Csillának, hogy használhattam gyűjtéseit, valamint a kötet képanyagához

© www.kjnt.ro/szovegtar

© www.kjnt.ro/szovegtar

nyújtott segítségét. Köszönöm opponenseim, Kovalcsik Katalin és Pávai István építő kritikáit. Köszönöm Fosztó László, Gagyi Ágnes és Horváth István intézeti munkatársaim módszertani és elméleti kérdésekben nyújtott észrevételeit. Köszönöm a Kriza János Néprajzi Társaságnak a közlési lehetőséget, különösen Ilyés Sándornak és Jakab Albert Zsoltnak a kötet gondozásához nyújtott segítséget. Köszönöm Sütő Ferencnek a könyv technikai kivitelezését. És köszönöm családomnak a megértő türelmet.

A könyv főszereplőinek, a kalotaszegi cigányzenészeknek több jár részemről, mint köszönet: hálás vagyok Árus Feri bácsinak, Netti Sanyi bácsinak, Czilika Gyuszinak és rajtuk keresztül a kötetben név szerint szereplő muzsikusoknak, hogy megosztották velem tudásukat, amely által betekintést nyerhettem a közelmúlt kalotaszegi zenészvilágába.

Kolozsvár, 2011. júliusa

Könczei Csongor

JÁNOS TÁRSASÁG